

Предмет: Проблематика сакупљања и стављања у промет самониклих печурака (од стране физичких и правних лица)

Непосредан повод организовања састанка је последњи случај тровања печуркама које су купљене на пијаци, у Шапцу. Од последица тровања једна особа је преминула а осам људи је завршило у Националном центру за контролу тровања на ВМА. Питање је последица као и степена инвалидитета преживелих. Из праксе и податак да највећи број тровања остаје нерегистрован као гастроинтестинални поремећаји блажег интензитета.

Проблем сакупљања и промета самониклих печурака – на зеленим пијацама и незваничним продајним местима – датира дуже време, за последицу има тровања а на жалост више пута и смртне исходе људи. Национални центар за контролу тровања ВМА има годишњаке у којима се може видети колико је пацијената имало тровање и колико је било смртних исхода:

<http://www.vma.mod.gov.rs/sr/specijalnosti/centri/nacionalni-centar-za-kontrolu-trovanja/godisnjak-NCKT>

По класификацији делатности гајење јестивих печурака и тартуфа, припада Области пољопривредне производње, Групи: гајење поврћа. **Сакупљање шумских плодова (печурака, тартуфа)** припада Области шумарства, Грани и Групи: сакупљање шумских плодова.

Сакупљање печурака од стране правних лица је донекле регулисано. **Основни проблем је стручна обученост лица која врше сакупљање самониклих печурака ради њиховог коришћења и стављања у промет, самостално (на зеленим пијацама и незваничним продајним местима).**

У наредном материјалу дат је преглед надлежности различитих институција и закона, а у којима се разматра производња и промет печурака.

Надлежности:

1. **ЗАКОН О БЕЗБЕДНОСТИ ХРАНЕ:** Циљ ЗоБХ дефинисан је чланом 3. Циљ овог закона је да обезбеди **висок ниво заштите живота и здравља људи** и заштиту интереса потрошача, укључујући **начело поштења и савесности у промету храном**, узимајући у обзир када је то могуће заштиту здравља и добробити животиња, као и здравља биља и заштите животне средине.

Надлежност по питању безбедности хране је додељена Министарству пољопривреде као Централном органу за безбедност хране и Министарству здравља.

Министарство пољопривреде, Управа за заштиту биља (УЗБ) преко фитосанитарне инспекције је надлежна, између осталог и за:

(1) храну биљног порекла, и то у фази:

- примарне производње, укључујући и производњу семена за производњу клица и производњу клица, **као и производње мицелијума и печурки**,
- **складиштења примарних биљних производа у складиштима и хладњачама без минусног режима** и складиштима зрнастих производа (осим у млиновима, пекарама и другим местима прераде),
- **промета примарних биљних производа на велико (кванташке пија-це),**
- **промета на мало примарних биљних производа (зелене пијаце),**

2. **ПРАВИЛНИК о производњи и промету малих количина хране биљног порекла, подручју за обављање тих делатности, као и искључењу, прилагођавању или одступању од захтева хигијене хране** (Закон о безбедности хране). Правилник препознаје печурке (Сушене, односно мариниране печурке прикупљене у природи) са аспекта услова за стављање у промет, које се количине сматрају малим количинама (4.000 кг производња на газдинству, 8.000 кг производња у објекту малог капацитета), место, односно подручје на коме могу да се ставе у промет (место газдинства, домаћа трпеза, зелена пијаца, малопродајни објекат, продаја доставом на кућну адресу, манифестације а објекти малог капацитета на територији РС), образац потврде и садржину евиденције, као и искључења, прилагођавања или одступања од захтева о хигијени хране која се односе на објекте.
3. **ПРАВИЛНИК О КВАЛИТЕТУ И ДРУГИМ ЗАХТЕВИМА ЗА ЈЕСТИВЕ ПЕЧУРКЕ И ПРОИЗВОДЕ ОД ЈЕСТИВИХ ПЕЧУРАКА**, технички пропис, исходи из Закона о стандардизацији. Прописује квалитет и друге захтеве за јестиве печурке и производе од јестивих печурака који морају бити испуњени у производњи и промету . Препознаје 16 врста јестивих самониклих печурака (из 10 фамилија). У наставку табела са потребним детаљима.

4. **УРЕДБА О СТАВЉАЊУ ПОД КОНТРОЛУ КОРИШЋЕЊА И ПРОМЕТА ДИВЉЕ ФЛОРЕ И ФАУНЕ**, исходи из Закона о заштити животне средине. Одређује дивље врсте флоре, фауне и гљива чије се сакупљање из природних станишта, коришћење и промет ставља под контролу и одређује висина накнаде за њихово коришћење. Циљ очување биодиверзитета Србије, а на основу стручних процена стања популација врста које се сакупљају из природе. Мониторинг заштићених врста је под надлежношћу Завода за заштиту природе Србије.

Овај пропис препознаје 15 врста јестивих гљива (из 5 фамилија) и правно лице/предузетника, задужене за организовање стручне обуке берача, проверу знања и издавање потврде о стручној оспособљености са роком важења за сакупљачку сезону.

Препознаје и обучено физичко лице „за сакупљање заштићених врста у комерцијалне сврхе под условом да има потврду о стручној оспособљености“. Овде се ради о физичком лицу које обучава правно лице/предузетник за своје потребе.

ПРАВИЛНИК О КВАЛИТЕТУ И ДРУГИМ ЗАХТЕВИМА ЗА ЈЕСТИВЕ ПЕЧУРКЕ И ПРОИЗВОДЕ ОД ЈЕСТИВИХ ПЕЧУРАКА „Службени лист СЦГ”, број 31 од 18. јула 2003, 56 од 26. децембра 2003. - др. правилник, 4 од 23. јануара 2004. - др. Правилник	УРЕДБА О СТАВЉАЊУ ПОД КОНТРОЛУ КОРИШЋЕЊА И ПРОМЕТА ДИВЉЕ ФЛОРЕ И ФАУНЕ "Службени гласник РС", бр. 31 од 08. априла 2005, 45 од 31. априла 2005. - исправка, 22 од 23. фебруара 2007, 38 од 14. априла 2008, 9 од 26. фебруара 2010, 69 од 19. септембра 2011, 95 од 8. децембра 2018 - др. закон
прописују се <u>квалитет и други захтеви који за јестиве печурке и производе од јестивих печурака морају бити испуњени у производњи и промету.</u>	<u>У сврху очувања биодиверзитета Србије, а на основу стручних процена стања популација врста које се сакупљају из природе, законском регулативом је успостављен њихов систем заштите</u>

<p>Члан 28.</p> <p>Забрањено је брање и сакупљање самониклих јестивих печурака уз саобраћајнице и у индустријским насељима.</p>	<p>Члан 8.</p> <p><u>Правно лице односно предузетник</u> који се бави сакупљањем заштићених врста ради њиховог коришћења и стављања у промет односно откупом сакупљених врста, <u>дужан је да организује стручну обуку или други облик рада са сакупљачима заштићених врста</u>, да сваке године изврши <u>проверу знања сакупљача и да сакупљачима изда потврду о стручној оспособљености са роком важења за сакупљачку сезону.</u></p> <p>Потврда из става 1. овог члана садржи име и презиме сакупљача заштићених врста, јединствени матични број грађана, адресу становања, <u>навод да је сакупљач оспособљен за сакупљање заштићених врста</u> за потребе коришћења и промета.</p> <p>Физичко лице <u>може сакупљати заштићене врсте у комерцијалне сврхе под условом да има потврду из става 1. овог члана.</u></p> <p>Потврду из става 1. овог члана сакупљач заштићених врста је дужан да има са собом и да је на захтев покаже инспектору заштите животне средине или другом овлашћеном службеном лицу.</p> <p><u>Правно лице, односно предузетник из става 1. овог члана дужно је да води податке о: сакупљеним и откупљеним количинама заштићених врста са латинским називима; подручју и периоду сакупљања; откупним станицама и одговорном лицу које врши откуп.</u></p>
<p>Члан 29.</p> <p>У групу јестивих самониклих печурака спадају следеће печурке:</p> <ol style="list-style-type: none">1) Pleurotus ostreatus – буковача и друге врсте самониклих буковача;2) Coprinus comatus – самоникла велика гнојиштарка;3) Cgrosybe aegerita – самоникла јаблановача;4) Agaricus campester – самоникла рудњача (ливадна печурка), Agaricus silvaticus и други јестиви шампињони;5) Boletus edulis – врањ и друге врсте самониклих јестивих врања;6) Cantharellus cibarius – самоникла лисичарка;7) Tuber melanosporum – самоникла црна гомољача (црни тартуф);8) Tuber magnatum – самоникла бела гомољача (бели тартуф);	<p>Табела 3. Гљиве (15)</p> <p>Фам. Boletaceae</p> <ol style="list-style-type: none">1. Boletus aerreus Bull. Fr. Црни врањ2. Boletus reticulatus (Paulet) Fr. Распуцани врањ3. Boletus edulis Bull. Fr. Летњи, јесењи врањ4. Boletus pinophilus Pilat & Dermerk Боров врањ <p>Фам. Cantharellaceae</p> <ol style="list-style-type: none">5. Cantharellus cibarius L. Fr. Лисичарка6. Craterellus cornucopioides Pers. Мрка труба <p>Фам. Russulaceae</p> <ol style="list-style-type: none">7. Lactarius deliciosus (L.) S.F. Gray. Рујница8. Lactarius deterrimus Groger Смрекина рујница9. Lactarius salmonicolor Heim & Lecl. Јелова рујница

9) <i>Morchella esculenta</i> – смрчак и друге врсте самониклих смрчака;	10. <i>Lactarius sanguifluus</i> (Paul.) Fr.
10) <i>Macrolepiota procera</i> – велика сунчаница;	11. <i>Lactarius semisanguifluus</i> Heim & Lecl.
11) <i>Clitocybe gibba</i> – смеђаста грмача;	
12) <i>Craterellus cornucopioides</i> – мрка трубача;	Фам. Marasmiaceae
13) <i>Amanta caesarea</i> – блава;	12. <i>Marasmius oreades</i> (Bolt. Fr.) Fr. Сунча
14) <i>Marasimius oreades</i> – вилин каранфилчић;	Фам. Tuberaceae
15) <i>Lactarius deliciosus</i> – рујница;	13. <i>Tuber magnatum</i> Pico Бели тартуф
16) <i>Russula virescens</i> – русула и друге јестиве русуле.	14. <i>Tuber aestivum</i> Vittad. Летњи тартуф
	15. <i>Tuber macrosporium</i> Јесењи црни тартуф

5. **ПРАВИЛНИК О МИНИМАЛНИМ ТЕХНИЧКИМ УСЛОВИМА ЗА ТРГОВИНУ НА ОТКУПНИМ** местима (Закон о трговини) прописује минималне техничке услове за трговину на откупним местима где се врши откуп пољопривредних производа и домаћих животиња од пољопривредних произвођача (у даљем тексту: откупно место), у погледу простора, уређаја и опреме, као и начина продаје. Откупљивач има обавезу достављања података о откупном месту Министарству трговине, туризма и телекомуникација у року од 15 дана од дана почетка откупа. Важи и за печурке.
6. **ЗАКОН О ШУМАМА** препознаје печурке, гљиве као шумске производе и њихово коришћење уз поштовање права својине корисника или сопственика шуме.
7. **ОДЛУКЕ ЈЛС, ГРАДОВА И ОПШТИНА** - продаја на пијацама је регулисана Одлукама на нивоу јединица локалне самоуправе. Присутна су различита решења овог питања, дати примери:

А) Пример Одлука о пијацама (Службени гласник града Ваљева 8/2015):

Члан 37. „На зеленим пијацама **могу се продавати култивисане печурке** прописаног квалитета (шампињони и буковаче) које се употребљавају за људску исхрану, у оригиналном паковању и које су прегледане од надлежних инспекцијских служби.“

Б) Пример Одлука града Крагујевца (Сл. лист града Крагујевца 18/2014 - пречишћен текст):

Члан 23: На зеленим пијацама могу се продавати култивисане печурке прописаног квалитета (шампињони и буковаче), које се употребљавају за људску исхрану, у оригиналном паковању и које су прегледане од надлежних инспекцијских служби.

Члан 24: **На пијаци је забрањена продаја:** семена и средстава за заштиту биља, месних прерађевина, алкохолних и безалкохолних пића, **самониклих шумских печурака (рудњача, вргањ, рујинача, бисерка, лисичарка, грмача, шумарица и сл.).**

В) Пример Одлука града Новог Сада (Сл. лист града Новог Сада", бр. 28/00, 4/10 и 13/14)

Члан 7: На зеленој пијаци обавља се промет на мало: 1) пољопривредно-прехранбених производа - свежег и сушеног воћа, поврћа, **шумских плодова** и јаја;....

Г) Пример Одлука града Лознице: „У зависности од врсте робе, односно предмета пијачне продаје и/или начина пијачне продаје, пијаца може да буде: 1) зелена пијаца - на којој се обавља продаја пољопривредно-прехранбених производа (свеже и сушено воће, поврће, **шумски плодови....**)

Закључак: у свим изложеним прописима, није недвосмислено регулисана обука берача-физичких лица која самостално стављају у промет самоникле печурке. Најчешће се ради о зеленим пијацама али и другим незваничним местима. Свака забрана продаје недоприноси сигурности већ даљој конфузији тржишта и тешким последицама за здравље становништва.

Узимајући у обзир богато царство бесплатне хране, посебне биолошке вредности а у исто време ризике тровања и смртне исходе, свакако да ова област заслужује да буде прецизније дефинисана.

Информацију сачинила: Мирјана Ђорђевић-Гавриловић,
координатор за пољопривреду РПК Колубарског и Мачванског округа